

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dünyada, insan sağlığına ve çevreye büyük zararlar veren nükleer atıkların güvenli depolanması ve bertaraf edilme işlemi yapılamamaktadır. Nükleer Düzenleme Kurumu'nun halk sağlığı ve çevrenin korunması için başta İzmir Gaziemir olmak üzere Türkiye'de mevcut nükleer atıkların kaldırılması için gerekli çalışmaların acil başlatması, bu atıkların Türkiye'ye hangi ülkeden, ne şekilde getirildiğinin saptanması, yapımı devam eden Akkuyu Nükleer Güç Santrali projesinin nükleer atıklarının çevreye, insan sağlığına, tarım ve hayvancılığa vereceği zararların tespit edilmesi, nükleer atıkların nasıl depolanıp, denetim altında tutulacağının, nasıl bertaraf edileceğinin belirlenmesi, nükleer güç santralinin ilgili Meslek Odaları ve demokratik kitle örgütlerinin denetimlerine açılması ve Türkiye'nin nükleer atık yönetiminin belirlenmesine yardımcı olunması amacı ile Anayasa'nın 98. ve İç Tüzüğü'nün 104. ve 105. Maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ve talep ederim.

Murat ÇEPNİ

İzmir Milletvekili

GEREKÇE

Nükleer güç santralleri; kurulumu uzun süren ve yüksek maliyetli tesislerdir. Toplumsal yarardan çok toplumsal ve ekolojik risk oluşturmakta, doğal yaşam alanlarını tehlikeye atmakta ve ciddi çevresel zararlara neden olmaktadır. Nükleer santraller ile ilgili temel sorunlardan biri de nükleer atık yönetimi konusudur. Türkiye’de nükleer santral kurulması tartışmalarında nihai atıkların güvenli bir şekilde depolanması göz ardı edilmektedir. Sürekli depolama alanlarının dünyada hala kurulmamış olması sebebiyle ancak milyonlarca yılda yok olabilecek nükleer atıklar küresel ölçekte önemli bir sorundur. Nükleer atıkların zararsız hale getirilmesi, nükleer santral yapmaktan daha maliyetli olmaktadır ve ciddi ekonomik yük getirmektedir. .

İzmir Gaziemir İlçesi Emrez Mahallesinde, Aslan Avcı Döküm Sanayi Tic.A.Ş. ait olan 70 dönümlük arazide (28 Mart 2020 tarihinde Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kapatılan) Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) tarafından 2007 yılında yapılan araştırma sonucunda 100 bin ton radyoaktif atık gömülü olduğu rapor edilmiştir. Tesiste, Türkiye’de bulunmayan nükleer çubuklar (Europium 152-154) getirilerek kurşun ve gümüş geri dönüştürülmüş, bu işlemlerin ardından, kalan tehlikeli atıklar denetimsiz bir şekilde rastgele araziye gömülmüştür. Ölçümlerde, radyasyon miktarı normal değerin 219 katı çıkmıştır. Ayrıca ağır metal atıklar da mevcuttur. Fabrika 2010 yılında kapatarak metruk halde bırakılmıştır. Türkiye’nin Çernobil’i olarak adlandırılan Gaziemir’deki sahanın temizlenmesi ve rehabilitasyonu için çalışmalar olayın ortaya çıkmasının üzerinden 7 yıl geçtikten sonra başlatılmıştır. Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) raporu olmadan nükleer atık bertaraf işi hiçbir uzmanlığı olmayan Turanlar AŞ adlı şirkete verilmiş, şirket bir yıl sonra ödenek alamadığı gerekçesiyle çalışmasını bırakmıştır. 2017’de, demokratik kitle örgütlerinin, meslek örgütlerinin ve çevre vatandaşların çabaları sonucunda ÇED raporu çıkmış fakat hiçbir somut adım atılmamıştır. Yıllardır toplum sağlığını hiçe sayarak bertaraf edilmeyen nükleer atıkların bulaşıcılık nedeniyle 250-300 bin tona ulaştığı iddia edilmektedir. Atıkların nereden, hangi yollarla, kimler tarafından getirildiği ortaya çıkartılmamıştır. Atıklar nedeniyle binlerce insan yıllardır risk altındadır. Anayasanın 56. Maddesine göre herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olmasına karşın, İzmir Çevre Mühendisleri Odası, çocukların okullara giderken toprağın altında ve üstünde bulunan radyoaktif atıkların yanından geçtiklerini, bölgede yaşayan vatandaşlarda çocuk düşürme, astım ve kanser vakalarının sayısında ciddi bir artış olduğu belirtilmiştir. Kapatılan TAEK’in 9 Mart 2013 tarihli Radyoaktif Atık Yönetimi Yönetmeliği’nde, radyoaktif atıkların çalışanlar, toplum ve çevreye olan olumsuz etkileri için gerekli önlemler alınır denmesine ve Nükleer Düzenleme Kurumu’nun, bölgede radyoaktif ve kimyasal

temizlik için çalışmaların başlatılmasının hedeflendiğinin açıklanmasına rağmen, atıklar, hala temizlenmemiştir ve tehlike saçmaya devam etmektedir.

Gaziemir’de nükleer atıklar temizlenemezken; 2018 yılında inşasına başlanan Türkiye'nin ilk nükleer santrali olan Akkuyu Nükleer Güç Santrali'nin yapımı devam etmektedir. Her biri bin 200 megavatlık, toplam 4 üniteden oluşacak ve 4 bin 800 megavat gücünde olacak proje için ekipman ve teknoloji ürünlerinin çoğu Rusya’dan temin edilmektedir. Rus CJSC Rusatom Overseas firması Akkuyu Nükleer A.Ş.’nin en büyük hissedarıdır. Santralin, Ankara ve Moskova'nın stratejik ortaklığının bir sembolü olan politik bir proje olduğu görüşü hakimdir. 2019 yılında, nükleer güç santralının reaktörün oturacağı temelin bazı bölümlerinde iki defa çatlak oluşmuştur. Zemininde çatlaklar oluşması kamuoyunda da büyük endişe yaratmıştır. Birçok bilimsel veri zeminin dayanıksız olduğunu ortaya koymuştur. Ocak 2021 ayında santralde patlama ve çatlaklar meydana geldiği de basına yansımıştır. Demokratik kitle örgütleri ve meslek odaları, nükleer santral için hazırlanan çevresel etki değerlendirme (ÇED) raporunun yanlışlarla dolu olduğu, uyarılarının dikkate alınmadığını defalarca dile getirmişlerdir. Ayrıca aktif fay hattına yakın olan bölgede her an 7 büyüklüğünde deprem olabilir tedirginliği vardır. Etkileri halen süren Çernobil ve Fukuşima felaketinden sonra Dünyanın birçok ülkesi nükleer santralleri kapatmaya başlamıştır. Uluslararası Atom Enerjisi Ajansının (IAEA) raporunda nükleer santrallerin dünyada enerji üretimindeki payının 2050 yılına gelindiğinde yüzde 6-3’e kadar gerileyeceği ifade edilmiştir. Türkiye’nin enerji ihtiyacı olmadığı göz önüne alındığında nükleer güç santrali yapılmasındaki ısrar anlaşılabilir değildir.

Dünyada, insan sağlığına ve çevreye büyük zararlar veren nükleer atıkların güvenli depolanması ve bertaraf edilme işlemi yapılamamaktadır. Nükleer Düzenleme Kurumu’nun halk sağlığı ve çevrenin korunması için başta İzmir Gaziemir olmak üzere Türkiye’de mevcut nükleer atıkların kaldırılması için gerekli çalışmaların acil başlatması, bu atıkların Türkiye’ye hangi ülkeden, ne şekilde getirildiğinin saptanması, yapımı devam eden Akkuyu Nükleer Güç Santrali projesinin nükleer atıklarının çevreye, insan sağlığına, tarım ve hayvancılığa vereceği zararların tespit edilmesi, nükleer atıkların nasıl depolanıp, denetim altında tutulacağının, nasıl bertaraf edileceğinin belirlenmesi, nükleer güç santralinin ilgili Meslek Odaları ve demokratik kitle örgütlerinin denetimlerine açılması ve Türkiye’nin nükleer atık yönetiminin belirlenmesine yardımcı olunması amacı ile Meclis araştırması açılması elzem hale gelmiştir.